Tarih: Monday, January 26 2015 @ 22:18:20 MSK
Konu: Haberler

GÖKÇEADA TARÝHÝ

Gökçeada Tarihi (Yavuz ÖZMAKAS)
Ulaþmak için aþaðýdaki '' Devamý
'' yazýsýna týklayýnýz

     Antik çað ve sonrasý   Ýmroz, Homeros’un Ýlyada adlý eserinde 13. Bölümün 33. satýrýnda ve 24. bölümün 78. satýrýnda “kayalýk” olarak tanýmlanýr. Ýmroz adý Prohelen dilinde “Çorak Topraklarda bereket Tanrýsý” olarak adlandýrýlan Ýmbrassos’tan gelmektedir. Ýmroz adýnýn, Yüce Ana Tanrýça anlamýna gelen “Ýmaura” kelimesinin ada dilinde zamanla “Ýmbros” a dönüþtüðü de söylenmektedir.   Ýlkçaðýn sonralarýnda; Atinalýlar, Titans ve Giants gibi Pre-Olympian tanrýlarýna olan ibadetlerini yeniden baþlattýlar. Bu eski tanrýlarýn en kutsalý, Zeus'un babasý olan Titan Cronos'dur. Bu tanrýlara Büyük Tanrýlar ve Cabiri denir. Pre-Olympian tanrýlara ibadet eden bu gizemli mezhep, Cabiri'nin kutsal adasý Semadirek'den, M.Ö. 3 ve 2. yüzyýlda Ýmroz ve Limni adalarýnda yayýldý. Imbramos-Hermes ve Cabiri'ye olan ibadetler uzun süre yan yana devam etti. Daha sonralarý býrakýldý.   Antik çaðda Ýmroz’da Kabeiroi (Toprak güçlerini, doðal olaylarý temsil eden arkaik tanrýlar.) kültü bir adým öne çýkar. Önemli gizem kültlerinden olan “Kabeiroi,” aðýrlýklý olarak Kuzey Ege’de Semadirek (Samothrake), Ýmroz (Imbros), ve Limni’de (Lemnos); kýta Hellas’ta (Yunanistan) ise Thebai yakýnlarýnda bulunan kutsal alanlarda tapýným görmüþtür. Bu üç ada arasýnda, Samothrake’dekinden sonra en önemli “Kabeiroi Kutsal Alaný” yani Kabeirion Imbros’dadýr. Iamblikhus, “Pythagoras’ýn Yaþamý” isimli eserinde Imbros’ta mistik ayinlerin yapýldýðýný anlatýr.

    Ýmrozlularýn Hýristiyanlýðý seçmeleri büyük bir olasýlýkla Roma Ýmparatoru Konstantin ile Licinius arasýndaki M.Ö. Þubat 313’te Milano’da varýlan siyasi antlaþma ile Roma Ýmparatorluðu’nda Hýristiyanlýða karþý hoþgörüyü kurumlaþtýran bildirinin M.Ö. Haziran 313’te Licinius tarafýndan Doðu Roma’da duyurulmasý ile oldu.   Millas’a göre; Roma Ýmparatoru Konstantin ile Licinius arasýnda imzalanan Milano Fermaný Konstantin’in politik gücünü arttýrmak için imzalanmýþtý. Ortodoks mezhebinin kurucularý ile Doðu Roma Ýmparatorluðu’nda yetiþti. Bütün ortodoksluk; ilahileriyle, merasimleriyle diliyle ve tarihiyle Bizans’ýn içinden geçip gelmiþtir. Yunanistan kendi devletini kurduðunda Patrikhane ile iliþkilerini kesip “ulusal” ve “baðýmsýz” kilisesinin kursa da Ýmrozda Ýstanbul’daki Patrikhaneye baðlýlýk sürdürüldü. Osmanlý yönetimine geçtikten sonra da aþaðýda anlatýlacaðý gibi Patrikhane’ye tanýnan ayrýcalýklardan sonra da günümüze dek bu baðlýlýk sürdü. Ýmrozlu Barthelemos’un 2 Kasým 1991’de Patrik seçilmesini hatýrlatmak yerinde olur.   Eski Ýmroz'da yaþam ve toplumsal faaliyetler, genelde Kaleköy (Kastro) ve yakýn çevresinde yoðunlaþmýþtý. Adanýn tek tarihi kenti, Ýmroz Acropolisi’(Kaleköy)dir. Bu Acropolis, denize bakan tarafýndaki keskin uçurumlar ve iç tarafa bakan saðlam duvarlarla korunmaktaydý. Büyük taþ bloklardan yazýlmýþ olan Acropolis, duvarlarýn dýþýna çýkarak, tepenin eteklerine kadar geniþledi. Bugünkü devlet Üretme Çiftliðinin Zeytinliköy’den Kaleköy’e uzanan yönündeki tepede bulunan dönemin önemli yapýsý kabul edilen en az 15 m. derinlikteki Roxoda (Roksodos) Barajýnda büyük miktarda su bulunuyordu. Bu su ile hem kentin su gereksinimi karþýlanýyor hem de vadideki topraklar sulanýyordu. MÖ. 4. yüzyýlda yapýldýðý düþünülen Roxoda Barajýnýn bulunduðu vadi dinsel yaþamýn merkeziydi. Imbramos-Hermes Tapýnaðý burada bulunmaktaydý. Tapýnaðýn bulunduðu yerde Imbramos ve Hermes adýna çok sayýda eski yazýtlar bulunmuþ, bunlar, adadaki çeþitli kiliselerde korunmuþtur. Dionysus mermer tahtý, yüzyýllarca Ayios Konstantinos Kilisesi'nde muhafaza edilmiþtir. Bir önemli eski yapý da, Kaleköy (Kastro)'deki iskeledir.

Bu iskele, çok büyük ve kaba yontulmuþ taþ bloklardan inþa edilmiþtir.   Ýmroz’da prehistorik döneme ait yerleþme izlerine Yeni Bademli höyüðünde rastlanýr. Burada yapýlan kazýlarda M.Ö. 3000-2000 arasýnda yerleþime baþlandýðý saptandý. Yenibademli yerleþmesinde bugüne kadar elde edilen veriler, Erken Bronz Çaðý sakinlerinin ekonomik faaliyetlerinin ziraat ve hayvancýlýk, zanaat ve ticarete baðlý olduðunu ortaya koymaktadýr. Diðer ekonomik faaliyetler arasýnda kara ve kýyý avcýlýðý, ahþap iþçiliði, dericilik ve tekstil iþçiliði de kanýtlanabilmektedir. Yerleþmenin bazý konutlarýnda ele geçirilen taþ havanlar ve boya elde etmek için kullanýlan “Murex trunculus” ile “Murex brandaris” kabuklarý, tekstil endüstrisindeki faaliyetlerin gerçekleþtirildiði yönünde ip uçlarý sunmaktadýr. Atölye niteliðinde olan mekanlarýn tepe düzlüðünde henüz saptanmamýþ olmasýna raðmen, bütün yapý katlarýnda açýða çýkarýlan kemik ve taþ aletlerin yaný sýra, az miktarda metal alet üretimi, zanaat uzmanlýðýna iþaret etmektedir.   Strabon’un eski devirlerde Avrupa’nýn birçok yerlerinde baþýboþ dolaþtýðýný yazdýðý Pelasglar, M.Ö. 2000 yýlýna doðru Yunanistan ve kuzey Ýtalya’ya yerleþtiler. Ýtalya’ya yerleþenler Rosenalarýn saldýrýsýna uðrayýnca bir kýsmý daðlýk bölgelere çekildi, bir kýsmý da Ýmroz’a geldiler ve kýyýnýn tümünü surlarla çevirdiler. Kaleköy’ün bu dönemde oluþmuþ olmasý muhtemeldir.   Herodot, Imbros’un Pelasglarýn elinde olduðunu yazar, Herodot’a göre Ýyonya tiranýý Kimon’un oðlu Miltiades, Fenikelilerin Tenedos’a geldiklerini öðrenir öðrenmez Atina’ya doðru yelken açar. Kardia’dan yola çýktýðý için Melas Körfezinden geçiyordu. Khersonesos boyunca inerken Fenike donanmasýyla karþýlaþýnca kaçýp Ýmroz adasýna sýðýndý.   Ýmrozlu halk Pelasg özelliklerini koruyarak Atina-Truva savaþý sýrasýnda Truvalýlarýn yanýnda yer aldýlar. Savaþ sonunda Yunanlar Atina çevresinde yaþayan tüm prohelenleri Ýmroz’a sürgüne gönderdiler. Howatson’a göre; Limni ve Ýmroz adalarýnda M.Ö. 499’dan beri Atinalý yerleþmeciler vardý.   Batý Anadolu kýyýlarýna kadar gelen Persler, kral Darius’un

komutaný Otanes emrindeki ordularýyla Lemnos ve Ýmroz adalarýný aldýlar. Pers donanmasý burada ikmal gereksinimlerini karþýlamasýnýn yaný sýra ada halkýndan haraç da alýyorlardý.   Atinalýlar, zamanla Ýmroz’un, Ege ve Karadeniz giriþlerini kontrol etmekte çok büyük bir stratejik önem taþýdýðýný anladýlar. M.Ö. 494 yýlýnda, General Miltiades, adayý ele geçirdi. Ýmroz'da, yerleþtirilen Atinalýlar ile bir koloni oluþturdular. Ýmroz kolonisinin resmi adý Atinalýlarýn Ýmroz'daki Kent Devleti'ydi. Atinalýlar, Ýmroz'u, toprak paylaþýmý adý verilen bir sistemle yönetti. Ýmroz'un yönetimi, Atina'daki kurallara benzer bir biçimde düzenlenmiþti. Yurttaþlar Meclisi, Parlamento, Belediye, Silahlý Kuvvetler Baþkanlýðý ve diðer resmi kurumlar bulunmaktaydý. Seçimler ve plebisitler, Atina'da olduðu gibi düzenleniyordu. Dinsel ibadetler Atina’dakine uygun yapýlýyordu. Dini bayramlar ve törenlerde Atina ile ayný tarihteydi. Yeni Ýmrozlular, ayný sunakta on iki tanrýya saygý göstermeyi sürdürdüler. Eski Bademli Köyü (Glyki)'ndeki Agios Vassilios Kilisesi’ndeki duvarlarýn içine saklanmýþ bir yazýtta, 'Atinalýlarýn en yüce Zeus'una, Ariston yalvarýyor' diye yazmaktadýr. Ýmroz ve Atina madeni parasý da benzerdi. Paranýn ön yüzünde çelik miðferli Athena ve arka yüzünde kutsal baykuþ ya da Bereket tanrýsý Imbramos- Hermes bulunmaktaydý.   Atinalýlar böylelikle, korsanlara ve barbarlara karþý, deniz kuvvetlerini destekleyen bir üs kurumuþ oldu. Bu durum, uzak ticaretleri destekleyen limanlarýn da yapýlmasýný saðladý. Ýmroz'daki Atinalý toprak sahipleri, tam olarak Atina vatandaþý deðillerdi. Adlarýný, bulunduklarý bölgenin adlarýndan alýyorlardý. Ada'daki toprak sahipleri Ýmrozlu ve Atinalý olarak iki kimliðe sahipti. Bu durum bazý sorunlara da neden olmuþtur. Örneðin, herhangi bir anlaþmazlýkta, kiþinin Atina'ya gidip kendi davasýný açmasý gerekiyordu. Bu yolculuk, yýlýn bazý dönemlerinde olanaksýzdý. Birçok karar, davacýnýn ya da davalýnýn olmadýðý zamanlarda karara baðlanýyordu. Mahkemede bulunmak istemeyen bir Atinalý, Ýmroz'da bulunduðu mazeretini kullanýyordu. “Ýmroz Davasý” kavramý, mahkemede davacýnýn bulunmadýðý ya da kiþinin adaletten kaçtýðý anlamýnda kullanýlmaya baþladý.   Ýmroz, Yunan kent devletlerince Pers tehlikesine karþý kurulan Attika-Delos Birliði’ne üye oldu.

M.Ö. 478’de oluþturulan bu birlikte Batý Anadolu’daki Ýyonya kentleri, Çanakkale Boðazý ve Marmara Denizi’ndeki kent devletleri ve Ege Denizi’ndeki adalarýn büyük çoðunluðu yerine almýþtý. Donanmasý güçlü olan kentlerin gemi vererek katkýda bulunduðu birliðe diðerleri her yýl belli bir miktar vergi veriyordu.   MÖ. 405 yýlýnda Atina ile Spartalýlar arasýnda yaþanan savaþ sonrasýnda yapýlan barýþ antlaþmasý ile ada Spartalýlara geçti. Atina’da erke gelen oligarþi taraftarlarýndan Teramenes’in Sparta’da yaptýðý barýþ görüþmeleri sonucunda Atina sahip olduðu tüm dýþ ülkelerden (Limni, Ýmroz, Skiros dahil olmak üzere) vazgeçti.   Spartalýlar, Pers satrapý Tribaz’a, Antalkidas baþkanlýðýnda bir elçiler kurulu gönderdiler. Tribaz’a Batý Asya’daki Yunan kentleri üzerinde hiçbir iddialarý olmadýðýný söyleyerek bir barýþ antlaþmasý yaptýlar. Atina yönetiminde olan Ýmroz, bu kez Pers-Saparta ortak saldýrýsýna uðradý. MÖ. 387’de Spartalý devlet adam Antalkidas’ýn da adýný taþýyan Kral Barýþý, Anadolu’daki tüm Yunan þehirleri Klazomenai ve Kýbrýs gibi adalar da dahil olmak üzere Persler’e býrakýldý. Buna karþýlýk diðer bütün Yunan þehirleri baðýmsýz ve özerk kalacaklardý. Yalnýz Limni, Ýmroz ve Skiros Atina’ya baðýmlý olacaktý. Tanilli’ye göre bu barýþ, Perslerin durumunu Ege’de biraz düzeltir gibi oldu.   M.Ö. 215-168 yýllarý arasýnda Atinalýlar ile Romalýlar arasýnda 47 yýl süren Makedonya Savaþlarý sonunda, Ýmroz, Roma Ýmparatorluðu’nun eline geçti. Roma Ýmparatoru Septimus, adanýn yaklaþýk dört yüzyýl kadar süren Atina baðýný kopardý. Ýmroz, Roma Ýmparatorluðu'nun önemsiz bir uzantýsý olarak görüldü. Ýmroz, Roma’ya vergi veren eyalet dýþý topraklardan biri haline geldi.   Roma’nýn ikiye ayrýlmasýndan sonra ada, Doðu Roma’nýn payýna düþtü. M.S. 6. yüzyýlýn baþlarýnda Slavlarýn ve Bulgarlarýn bölgeye akýnlarý, uzun süreden beri devam eden sakinliðin sonu oldu. Bulgarlar, yalnýzca istilayla kalmayýp, Ýmroz, Bozcada

ve Semadirek halkýnýn büyük bir bölümünü esir aldý. Ýmparator V. Constantine esirleri satýn aldý ve onlarý topraklarýna geri gönderdi.   M.S. 1204 yýlýnda Frankish yanlýlarý, Ýstanbul'u iþgal etti ve Ege adalarýnýn kontrolünü de ele geçirdi. Ýmroz, Gelibolu Dükü'ne baðlandý ve 58 yýl bu düklüðe baðlý kaldý.   M.S. 1262 yýlýnda, Doðu Roma Ýmparatoru Michael Palaeologos Ýmroz’u yeniden Doðu Roma topraklarýna kattý ve 15. yüzyýlýn ortalarýna kadar bu durum sürdü.   Osmanlýlar ve sonrasý   Ýmroz’da Roma döneminden beri Katolik olanlarla Doðu Roma Ýmparatorluðu döneminden sonra oluþan Ortodokslar bir arada yaþýyordu. 1453 yýlýnda Fatih Sultan Mehmet, Ýstanbul’u kuþattýðýnda Ýmroz’da Ortodokslarla Katolikler arasýnda görüþ ayrýlýðý ortaya çýktý. Ortodokslarýn içinden Alkesandros Asanis’in önderliðinde bir grup Katoliklerle birleþmeyi istiyordu. Bunun gerekçesi ise Ýstanbul’un Türkler tarafýndan fethedilmesi durumunda Katolik Roma’nýn desteðini saðlamaktý. Kritovulos’un baþýný çektiði diðer Ortodokslar ne olursa olsun Katoliklerle birleþmeye karþýydý. Ortodoksluðun merkezi Ýstanbul’un düþmesi halinde Türk Sultan’la uzlaþma çabalarý yapýlabilirdi. Roma ve Ýstanbul arasýndaki Hýristiyanlýðýn bu iki mezhebi arasýndaki çatýþma sonucu Katolikler, Ýstanbul’un fethi haberi Ýmroz’a ulaþtýðý zaman adanýn Kefaloz burnunda demirleyen ticaret gemileri ile adadan ayrýldýlar.   Ýstanbul’un Türkler tarafýndan ele geçirilmesinden sonra Ýstanbul Patirkhanesi’ne geniþ yetkiler verildi. Törenlerde vezirle eþit tutulan Patrik, kendisine saðlanan güvenceyle artýk vergi vermeyecek, bir yeniçeri muhafýz birliði tarafýndan korunacaktý. Patrik, Rum halkýnýn yalnýz dini meselelerinde deðil, hukuki ve cezai iþlemlerinde de yetkili merci olarak býrakýldý. Rum Patrik Yennadios, 6 Ocak 1454 günü makamýna oturdu. Sultan Mehmet farklý bir din, kültür ve ekonomik yapýdan gelen Rum cemaatini kolayca yönetmesi için ruhban sýnýfýna ve Patrikhaneye geniþ yetkiler vermiþ, burayý kurumlaþtýrmýþtý. Clogg’a göre “Böylesine geniþ ölçüde toplumsal özerklik tanýmanýn bedeli olarak patrikten ve kilise hiyerarþisinden beklenen Ortodokslarýn Osmanlý Devleti’ne olan baðlýlýðýný

saðlama güvencesi vermeleriydi.” Güçlenen Ýstanbul Kilisesi, Batý’nýn Katolik dünyasýna karþý bir zýrh gibi kullanýldý, devletle iþbirliði içinde Ortodokslarýn aralýklarla Ýslam’a geçmelerine engel olmamakla birlikte , “Kiliselerin birleþmesi” hesaplarýna son vererek Katolikleþmeyi engelledi. Sonyel’e göre; “Padiþah, Papalýkla Venedik’in kendisine karþýt baþlýca düþmanlarý olduklarýna inanmýþ ve onlarýn Balkanlardaki Hýristiyanlar arasýndaki etkilerini, olaðan içinde her aracý kullanarak tesirsiz býrakmaya çalýþmýþtý.” Fatih ayný yöntemle 1461’de kurdurduðu Ermeni Patrikhanesi aracýlýðýyla Ermenileri, hahambaþýnýn baþkanlýðý altýnda; “millet” olarak düzenlettiði Yahudi cemaatini de dinsel hoþgörü adýna, kolay yönetme yollarýný yarattý. Yalnýzca diðer dinlerle deðil Müslümanlarla ilgili þeyhülislamlýðý yeniden örgütledi. Bozarslan’a göre politik otorite ile dinsel otoritenin tekelleþmesine olanak tanýdý. Ulema, bundan sonra dinsel bilginin üretimiyle ve sonuç olarak normlarýn saptanmasýyla görevlendirildi. Böylelikle ulema, hem Ortodoksluðun hem de Ortodoks pratiðin zaferine dikilmiþ bir tapýnaðýn bekçisidir.   Sultan Mehmet’in “Fatih”liði Ýstanbul’u fethetmesinden çok, farklý dinsel inançlar ve mezhepleri kendisine hizmet eder duruma getirmesinde yatar.   Tarih boyunca Hýristiyan yerleþimlerinin her zaman cemaat önderleri olmuþ ama bu sistemin cemaat birimi etrafýnda kurumlaþmasý Osmanlý’nýn son dönemlerinde gerçekleþmiþtir.   Ýmrozlu Krutovulos’un oluþturduðu Ýmroz, Limni ve Taþoz adalarýnýn ileri gelenlerinden oluþan bir kurul Fatih Sultan Mehmet’in huzuruna çýkarak adalarý Osmanlýlýlara teslim etti. Sultanýn huzuruna çýkan ortak kurul adalarýn yönetsel konumunun deðiþmemesini, belirli bir vergi ödeyerek arhontlarýný (Rumlarýn önde gelen ailelerinin bireyleri) kendilerinin seçmesine izin verilmesini istediler. Sultan kurulu dostça kabul etti. Hammer’den öðrendiðimize göre Sakýz ve Limni gibi Ýmroz da bir vergi ödüyordu. Sultan, kendisine yapýlan ricalarý kabul ederek Ýmroz’un yýlda 1200 altýn vermek kaydýyla Ainos (Enez) hükümdarý Palamisdis’in yönetiminde kalmasýna izin

verdi. Bu hükümdar, Francesco Cateluigi adlý Cenaovalý bir ailedendi. Palasmidis ölünce adalarýn yönetimi oðlu Dorieus’a geçti. Onun baþkaldýrmak üzere hazýrlandýðýný haber alan Sultan, Lamartine’e göre; Yunan asýllý Kaptanýderya Yunus’u Ýmroz’a gönderdi. Yunus, hava koþullarý kötü olduðundan limana yanaþamadý, dalgalar ve rüzgarlardan korunan Ýmroz’un güneyindeki Kefaloz burnuna demirledi. Bir haberci göndererek Kritovulos’u çaðýrdý ve üzerindeki kalelerle birlikte bütün adayý, savunmak ve yönetmek üzere ona verdi. Kendisi Dorieus’un yöneticilerini yanýna alarak Kalliupolis’e geri döndü. Dorieus, önce Ainos’a oradan da Adrianupolis’e geçti. Sultan, huzuruna çýktýðýnda ona dostluk gösterdi, baðýþlayýcý ve koruyucu davranarak Ýmroz, Limnos ve Semadirek adalarýnýn yönetimini tekrar ona verdi. Dorieus’un kendisini çiðneyerek Sultan’a çýkmasýný içine sindiremeyen Yunus, gizlice Sultan’a elçiler gönderdi ve ada sakinlerinin Dorieus’u yönetici olarak istemediklerini iletti. Sultan elçilerin verdiði bilgiler üzerine adalarý Dorieus’a vermekten vazgeçti.   1465-1467 yýllarý arasýnda Roma’nýn baþrahibi Papa V. Nikolaos Roma’da adalarý ele geçirmek için bir donanma hazýrlýyordu. Donanmanýn baþkomutanlýðýna ayný zamanda, doðu bölgelerinin patiriði olarak atadýðý yeðeni Ludovici’yi getirdi. Limnos’a varan Ludovici, Kontos adýnda birinin yönetiminde Ýmroz’a on savaþ gemisi gönderdi. Kontos, Ýmroz’a varýnca Ludovici’nin gönderdiði konuyla ilgili mektuplarý da ileterek yönetici Kritovulos’la adanýn teslimi için görüþmelere baþlamasýný istedi. Kritovulos onu dostça kabul etti, birçok armaðan sundu, ýlýmlý ve alçakgönüllü sözler söyleyerek konuk etti ve onurlandýrmak için her þeyi yaparak barýþçý bir þekilde geri gönderdi. Kontos duyduklarý ile yetinerek baþka bir þey talep etmedi, zorluk çýkarmadý ve gelmiþ olduðu görevle ilgili müzakerelere girmedi. Kritovulos’un Ludovico’ya dostça bir yaklaþýmla yazdýðý diplomatik mektuplarý alarak Rodos’a doðru hareket etti.   Ýmroz, Osmanlý Devleti’nin Venedik ile savaþlarý

sýrasýnda 1466’da Venedik’in eline geçti. XV. yüzyýlýn zengin devletlerinden olan Venedikliler için Ýmroz, ticari açýdan çok önemliydi. Ada, Venedikliler için ikmal yüklemesi yeri ve Tuz gölünden elde edilen tuz, önemli bir gelir kaynaðýydý. 1467 yýlýnda Venedikli Amiral Kanalis 26 kadýrga ile geldiði adada Ortodoks Rumlarý Katolikliðe geçmeye zorladý. 200 Rum’u tutuklayarak Eðriboz’a götürdü. 1470 yýlýnda Osmanlýlar Rodos seferi ile tutsaklarý kurtardýlar ve ada yeniden Osmanlý egemenliðine geçti.   Ýmroz, 1478 tarihinde Limni, Taþoz ve Semadirek adalarý ile birlikte Gelibolu sancaðýna baðlandý. Ýmroz’da iki kale ve köy bulunuyordu. 1569 yýlýnda Limni kazasýna bir nahiye durumuna getirildi.   1569 tamamlanan tahrir sýrasýnda Ýmroz Kanuni Sultan Süleyman'ýn Ýstanbul'daki cami ve imaretinin vakfý durumundaydý.1556 tarihli vakfiyeye göre ada gelirleri buraya ait bulunuyordu ve bu vakýf statüsü adaya yeni imkanlar tanýnmasýna yol açmýþtý.   1675 yýlýnda Tommasso Morosini yönetimindeki Venedik filosu Ýmroz’u iþgal etti. 1718’de Ýmroz bir kez daha Osmanlý yönetiminin eline geçti.   1831 yýlýnda Biga sancaðýna baðlý bir kaza ilan edildi.   17 Aralýk 1850 tarihinde Ýmrozlular merkezi hükümete yaptýklarý baþvuruda Bozcaada’dan ayrýlmak ve kaymakamlýk olma isteklerini ilettiler. Bu bilgiden anlaþýldýðý kadarýyla 1831-1850 yýllarý arasýnda Ýmroz’un idari yapýlanmasýnda bir deðiþiklik olmuþ ve ada Bozcaada’ya baðlanmýþtýr. Sultan Abdülmecit’in adayý ziyareti bu yýl içinde gerçekleþmiþ ve adalýlar Sultan’a yüksek vergilerden þikayet etmiþti.   28 Eylül 1853 günü Yunanistan’ýn kuzey batýsýnda bulunan Preveze’de Osmanlý donanmasý Papa III. Paulos’un hazýrladýðý Haçlý donanmasýný yendikten sonra geri dönerken Ýmroz yakýnlarýnda fýrtýnaya tutulunca adanýn Ýncir Burnu’na sýðýnmak zorunda kaldý. Kaptan-ý derya Barbaros Hayreddin Paþa’nýn kadýrgasýnda bulunan gözde cariyesi Kalyopi öldü. Kalyopi’nin kendi gelenek ve göreneklerine uygun olarak gömülmesi için ada halkýna verildi. Donanmanýn hareketinden önce Ýmroz halký göz alýcý bir cenaze töreni düzenler ve Barbaros bunu Kanuni Sultan Süleyman’a anlatýr. Bunun üzerine Kanuni

Ýmroz’u “Sultan Süleyman Vakfý” ilan etti.   1887 yýlýnda Ýmroz’da ilk kez bir dernek kuruldu. Rumlarýn kurduðu Eðitimseverler Derneði toplayabildiði baðýþlarla eðitime destek olmaya çalýþtý. 1911 yýlýna dek etkinliðini sürdüren derneðin kapanmasýnda olanaksýzlýklar mý, Balkan savaþý mý rol oynadý bilinmez.   1902 yýlýnda Ýmroz’un merkezi olan Çýnarlý’da belediye örgütü kuruldu.   1910 yýlýnda Ýmroz’daki kaymakamlýða baðlý olarak çalýþan Rum çevirmenliði kaldýrýldý. Bunun üzerine Ýmroz Metropoliti Hrisostomos 1 Nisan 1910 tarihli Ýmroz kaymakam muavinine ve Patrik III. Ýoakim’e birer mektup yazarak karardan vazgeçilmesini istedi.   Ýmroz 1908-1912 yýllarý arasýnda Çanakkale mutasarrýflýðýn baðlý bir kaza haline getirildi.   Bulgaristan, Sýrbistan, Karadað ve Yunanistan 30 Eylül 1912’de seferberlik ilân ettiler. Osmanlý Ýmparatorluðu da bir gün sonra, 1 Ekim 1912’de genel seferberlik ilân etti. 5 Ekim 1908’de Bulgaristan Prensliði, Osmanlý Ýmparatorluðu’ndan ayrýldýðýný, tümüyle baðýmsýz olduðunu, Prens Ferdinand’ýn bundan böyle “kral” unvanýný taþýyacaðýný Bab-ý Ali’ye ve bütün devletlere bildirdi. Avusturya-Macaristan da Bosna-Hersek’in imparatorluða katýldýðýný, Avusturya ve Macaristan devletlerinin hiç birine ait olmayýp, Avusturya Ýmparatorluðu ile Macaristan Krallýðý tarafýndan ortaklaþa idare edileceðini, Osmanlý’nýn Bosna-Hersek üzerindeki hâkimiyetinin son bulduðunu ilan etti.   17 Ekim 1912 tarihinde Donanma Komutan Vekili Albay Tahir Bey komutasýnda Barbaros Hayrettin ve Turgut Reis zýrhlýlarý ile Muavenet-i Milliye ve Taþoz muhripleri Boðazdan geçerek Bulgaristan’ý ablukaya almak üzere hareket etti.18 Ekim’de Bulgaristan ve Yunanistan, 20 Ekim’de Sýrbistan Osmanlý Ýmparatorluðu’na savaþ ilân etti. 31 Ekim 1912 tarihinde Amiral Konduritios komutasýndaki Yunan donanmasý Ýmroz’u iþgal ederek Yunanistan’a baðladý.   I. Balkan Savaþý Osmanlý’nýn yenilgisi ile sonuçlanýnca 30 Mayýs 1913 günü Bulgaristan’la imzalanan Londra Antlaþmasý ile Ege adalarýnýn geleceðinin saptanmasý büyük güçlere býrakýldý. Bunu takiben 14 Kasým 1913 tarihinde yapýlan Atina Antlaþmasý'yla; Ýmroz, Bozcada ve Kastelorizo

dýþýndaki i tüm adalarýn egemenliði Yunanistan'ýn oldu. Yunanistan adayý 5 yýllýðýna Ýngiltere’ye kiraladý. Birinci Dünya Savaþý sýrasýnda Anzak, Ýngiliz ve Fransýz güçleri, Gelibolu Savaþlarý sýrasýnda, Ýmroz ve Limni'yi üs olarak kullandý.   1914 yýlýnda Makedonya’dan Anadolu’ya, Anadolu’dan adalara ve Yunanistan’a yapýlan göçlerden sonra iki ülke arasýnda ilk kez karþýlýklý bir mübadele (nüfus deðiþimi) gündeme geldi. Her iki hükümetin karþýlýklý notalarýyla birbirlerine önerilerini ve isteklerini ilettiði dönemin ardýndan Türk ve Yunan delegelerinden oluþan Muhtelit (Karma) Mübadele Komisyonu, ilk toplantýsýný Ýzmir’de Hükümet Konaðý’nda kendilerine ayrýlan odada 11 Temmuz 1914 tarihinde gerçekleþtirdi. 15 Ekim 1914 tarihli Ahenk gazetesine göre “Rum mültecilerin büyük bir kýsmý Ege adalarýnda bulunmaktaydý. Ýzmir’de yayýmlanan Nea Smirni gazetesi, adalara iltica etmiþ olan ve Yunan Hükümeti’nden yardým alan Rum mültecilerin sayýsýný þöyle vermekteydi: Midilli’de 50.224, Semadirek’te 484, Bozcada’da 1849, Ýmroz’da 421” Ýzmir’de bulunan Theodoros Portol, isimli bir Ýtalyan vatandaþý Washington’daki Ýtalyan Elçiliði’ne, çeþitli Ege adalarýnda geçici olarak barýnmakta olan Ýzmirli Rum mültecilerin, bazý Güney Amerika ülkelerine (Brezilya, Arjantin, Þili vb) göçmen olarak kabul edilmesinin saðlamak için, bu ülkelerin ikna edilmesi talebiyle baþvurduðunu da belirtmeden geçmek olmaz.   Sanders, anýlarýnda 1915 yýlýnda Çanakkale savaþý baþlamadan önce Ýngiliz-Fransýz filosunun Çanakkale Boðazý’nýn giriþinde toplandýðýný yazar. Limni, Ýmroz ve Bozcaada uygun üsler oluþturduðunu Ýmroz ve Bozcaada’da deniz ve kara uçaklarý için havaalanlarý, hatta daha kýþtan askeri tesisler yaptýklarýný yazar. “Düþmanýn üssü olan Ýmroz adasýnýn Arýburnu’ndan ancak 20 kilometre uzakta bulunduðunu ve orada Ýngilizlerin elinin altýnda daima bol miktarda asker ve gemi olduðunu göz ardý etmemek gerekir” diye ekler   Þahin’in Nevinson’dan aktardýðýna göre; Kefaloz’da iki iskele inþa edilmiþtir. Biri, haftada üç-dört kez bir torpidoyla

Gelibolu yarýmadasýna gidecek olan Hamilton ve Genel Karargah için yapýlan küçük taþ iskele, diðeri ise donanma için inþa edilen daha uzun bir iskeledir. Ayrýca bir kömür þilebi ve iki küçük Ýtalyan teknesi batýrýlarak kuzeye karþý bir mendirek de oluþturulmuþtur. Gelibolu’ya günlük nakliye yapan ya da Mondros’tan ikmal yapan balýkçý tekneleri için liman yapýlmýþ, koyda güney-kuzey yönünde bir milden uzun düz arazi mühimmat depolarý, dinlenme kampý ve ikmal kuvvetlerinin eðitim kampý olarak kullanýlmýþtýr.   Haziran ayýnda Müttefik Filo Komutanlýðý Çanakkale dolaylarýndaki tüm hava birliklerini Ýmroz’daki Kefaloz limaný yakýnýnda bir araya toplamýþ ve hepsini Çanakkale Ýngiliz Kraliyet Deniz Hava Kuvvetleri Komutanlýðý’na baðlanmýþtýr. Bozcaada’daki Ýngiliz kara uçaklarý da Kefaloz’a nakledilmiþ, burada sadece Fransýzlara ait hava üssü kalmýþtýr. Ýlk etapta bu komutanlýða baðlý olarak Ýmroz’a Ýngiltere’den 6 Moran, 6 Guadron, 6 Becc ve 4 Bristol tipi toplam 22 uçak getirilmiþtir.   Temmuz 1917’de Ýmroz’un doðu sahilindeki liman Müttefikler topa tutuldu.   Ýmroz deniz muharebesi 20 Ocak 1918 günü gerçekleþti. Midilli 07.00’da Kuzu Limaný’na taarruz etmek üzere Yavuz’un dümen suyundan ayrýldý. Yavuz zýrhlýsý Kefaloz limanýnda bulunan telsiz ve iþaret istasyonu ile limandaki nakliye gemilerini enkaz yýðýný haline getirirken17, Midilli de Kuzu koyundaki M-28 ve Lord Raglan muhriplerini batýrmýþ, hava alanýný, cephanelik ve benzin tanklarýný top ateþi ile infilak ettirmiþti. Bu sabah ateþini Ýngiliz Lisat ve Tigris muhripleri sadece uzaktan izleyebiliyordu. Midilli kruvazörüne yaptýklarý top taarruzu giriþimi Midilli tarafýndan püskürtülmüþtü. Bu sýrada Ada’da bulunan Ýngiliz telsiz istasyonu Ýmroz baskýnýný tüm Ege’ye “düþman gemileri Ege Denizi kuzeyinde bulunuyor. Malta doðusunda seyreden tüm ticaret gemileri, savunmasý olan ilk limanlara sýðýnsýnlar” mesajýný yayýnlýyordu. Bu mesajla birlikte Ýmroz’dan Ýngiliz uçaklarý havalanmaya baþlamýþtý.   Ýmroz Deniz Muharebesi, Barbaros Hayrettin zýrhlýsýnýn 09.39’da ateþi ile baþlamýþ, üç dakika sonra da Averoff buna karþýlýk vermiþ ve savaþ 10.55’de iki donanmanýn birbirinden oldukça

fazla uzaklaþmasý ile sona ermiþtir.   Ýmroz Deniz Muharebesi’nde Osmanlý donanmasý Barbaros, Turgut Reis, Mesudiye, Asar-ý Tevfik-Muavenet-i Milliye gemilerinden 1407 mermi attý bunlarýn 313’ü aðýr geriye kalan 1094’ü ise orta ve küçük boyda idi. Atýlan mermilerin on beþi Averoff’a isabet etti.   Mayýs 1918’den itibaren Ýngilizlerin baskýsýyla Ýmroz’da yerel idare kaldýrýldý, Limni adasýna baðlandý.   Birinci Dünya Savaþý’nýn sonunda 10 Aðustos 1920 günü, Fransa’da Paris’e 3 km. uzaklýktaki Le Traité de Sèvres banliyösünde Sevr Antlaþmasý imzalandý. Antlaþmanýn 48. maddesine göre: Komisyon, Ýþbu Kesimin kendisine yüklediði görevlerin yerine getirilmesini kolaylaþtýrmak amacýyla, gerekli göreceði özel polis gücünü kurmaya yetkili olacaktýr. Bu polis gücü, Limni Ýmroz, Semadirek, Bozcaada ve Midilli adalarý dýþýnda, olabildiði ölçüde, V. Bölümün (Kara, Deniz ve Hava Kuvvetlerine iliþkin Hükümler) 178. Maddesinde öngörülen, Boðazlar ve Adalar bölgesinin yerli halkýndan derlenecek ve Komisyona atanmýþ yabancý polis üstlerinin komutasý altýna verilecektir.   Kahraman’ýn yazdýðýna göre; 1921 yýlýnda ilçe merkezine Ege adalarýndan (Rodos, Ýstanköy) 23 mübadil göçmen; Kýrým, Hopa, Sürmene, Konya ve Çanakkale’den gelen 147 göçmen yerleþtirildi.   Lozan Antlaþmasýnýn imzalanmasýndan önce Lozan’da Kasým 1922’den itibaren yapýlan görüþmelerde Ýmroz ve Bozcaada ile ilgili konular sýk sýk gündeme geliyordu. Lozan’da bulunan Ýsmet (Ýnönü) Paþa, 29 Kasým 1922 günü Baþbakan’a gönderdiði telgrafýnda “Bu esnada Ýmroz, Tenedos (Bozcaada) adalarýný Yunan lehine feraðý (vazgeçilmesi) mevzu-ý bahis edildi. Þiddetle muhalefet ettik.” Diye yazdý.   Müttefikler Türkiye’nin bu konudaki kararlý tavrý karþýsýnda en azýndan uygun bir uzlaþma ortamý arýyorlardý. Boðazlar ve adalar geleceðin þekillendirilmesi için yaþamsal önem taþýyordu. 7 Aralýk günü toplanan Arazi Komisyonu boðazlar ve adalar konusunu ele aldý. Paþa, Ankara’ya gönderdiði telgrafýnda “Marmara Denizindeki adalar ve Limni, Semadirek,

Bozcaada ve Ýmroz gayr-i askeri olacak.” önerisinin yapýldýðýný iletti.   Ýsmet Paþa, 10 Aralýk 1922 günü öðleden önce ve sonra müttefik generalleri ile boðazlarda kurulacak olan gayr-i askeri bölgeler ve boðazlardan ticari ve savaþ gemilerinin geçiþi için düzenledikleri iki projeyi inceledi. Baþbakan’a gönderdiði telgrafýnda “Marmara Denizindeki adalar ve Semadirek, Limni, Bozcaada, Ýmroz adalarý gayr-i askeri olacak” kararýnýn alýndýðýný iletti.   Müttefikler, boðaza yakýn olan iki ada için yeni bir öneri ile masaya oturdular. Ýsmet Paþa, Lozan’dan Baþbakan’a gönderdiði 23 Aralýk tarihli telgrafýnda “Bu sabah da hususi olarak Birinci delegeler toplandý ve Boðazlar meselesini görüþmeye devam ettik. Curzon ile münakaþatýn özeti þudur: Tenedos adasýný bize, Ýmroz adasýný Yunanlýlara veriyorlar. Reddettim.” diye yazýyordu.   2 Ocak 1923 günü yapýlan görüþmeler hakkýnda Baþbakan’a gönderdiði telgrafýnda “Yunan donanmasýnýn Çanakkale Boðazý karþýsýndaki Yunan adalarýnda demirlememesine, Ýngilizlerin Ýmroz adasýnýn Yunan’a terki þartýyla muvafakat edeceklermiþ. Biz Bozcaada ve Ýmroz’un Türkiye’ye iadesine direniyoruz.” Diye yazarak Ýmroz görüþmelerinin ne denli zorlu geçtiðini bir kez daha iletiyordu.   Ýsmet Paþa 4 Ocak 1923 tarihli telgrafýnda “Beþinci maddede evvelce mevcut olup Ýngilizlerin itirazýný mucip olan 8 esbab-ý mücbire-i bahriye müstesna olmak üzere Yunan donanmasý oralarda demirleyecektir.) cümlesi (fakat Yunan donanmasý bu sulardan Türkiye’ye karþý üssü’l harekat (Askerî harekâtýn baþlangýcýna esas olan yer.) olarak veyahut bahri ve askeri yýðýnak için bu maksatla kullanýlamaz) þekline çevrilmiþtir. Bu deðiþikliðin Ýmroz adasý ile Bozcaada’nýn Türkiye’ye iadesini de ihtiva et tiðini Fransýzlar özel surette söylediler.” diye yazdý.   30 Ocak 1923 tarihinde, “Türk-Rum Nüfus Mübadelesine Ýliþkin Sözleþme” Türkiye adýna Ýsmet Paþa ve Dr. Rýza Nur, Yunanistan adýna E.K. Venizelos ve D. Kaklamanos tarafýndan imzalandý. Din temeline dayanan bir mübadeleyi öngören sözleþmeye göre, Türk topraklarýnda yerleþmiþ Rum-Ortodoks dininden Türk uyruklularý ile Yunan topraklarýnda yerleþmiþ Müslüman

dininden Yunan uyruklularýnýn, 1 Mayýs 1923 tarihinden baþlayarak zorunlu mübadelesi/deðiþ-tokuþu kabul edildi. Mübadele Ýstanbul’da, Ýmroz’da ve Bozcaada’da oturan Rumlarý, Batý Trakya’da oturan Müslümanlarý kapsamayacaktý.   Mübadele ile ilgili sözleþme ve protokol imzalandýktan sonra da Lozan görüþmelerinde Ýmroz gündemden düþmüyordu. Ýmzadan üç gün sonra, Ýsmet Paþa’nýn 2 Þubat 1923 tarihli telgrafýnda “Tenedos ve Ýmroz adalarý bize iade ediliyor. Fakat ahalisi mübadeleye tabii olmayarak özerk idareye malik olacaktýr.” Diye yazmasý bunu kanýtlar niteliktedir.   Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Dýþiþleri Bakaný, Loausanne (Lozan) Barýþ Konferansý’nda Türk Temsilci Heyeti Baþkaný imzasý ile Ýsmet Paþa Ankara’dan 8 Mart 1923 günü, Paþa’yý çaðýran devletlerin Dýþiþleri Bakanlarýna gönderdiði mektubunda “Ýmroz adasýnda bir yerel yönetimin kurulmasý”ný kabul ettiðini bildirdi.   Ýsmet Paþa, 9 Temmuz 1923 günü Baþbakan’a gönderdiði telgrafýnda “Ýmroz ve Bozcaada’nýn Yunanlardan bize nakline ve anlaþmanýn on dördüncü maddesinde açýklanmýþ ahkamýn tatbikine nezaret etmek üzere Cemiyet-i Akvam’dan bir komiser atanmasýný teklif ve talep ettiler. Bu öneriyi reddettik. Buna karþýlýk bu adalarýn anlaþmanýn Türkiye ve Yunanistan tarafýndan onaylanmasýna müteakip Türk hakimiyetine geçeceðini ve anlaþmanýn on dördüncü maddesinde açýklanmýþ özel kurallarýn Türkiye tarafýndan uygulanacaðýný beyan ve belirtmiþtik. Bu konuda görüþmelere devam olunacaktýr.” diye yazarak son durumu özetliyordu.   24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Antlaþmasýnýn 14. maddesine göre Ýmroz ve Bozcaada Türkiye’nin egemenliðine býrakýldý. Adalar; yerel yönetim ve kiþi ve mallarýn korunmasý konusunda, yerli elemanlardan oluþan ve Müslüman olmayan yerli halka her bakýmdan güven verici özel bir yönetimden yararlanacaklardý. Bu adalarda güvenlik ve düzen yukarýda sözü geçen yerel yönetim eliyle yerli halk arasýnda toplanan ve yerel yönetimin emrinde bulunan bir polis tarafýndan saðlanacaktýr. Rum ve Türk nüfus mübadelesine iliþkin olarak Yunanistan ile Türkiye arasýnda yapýlmýþ ya da yapýlacak baðýtlar

Ýmroz ve Bozcaada halkýna uygulanmayacaktýr. Ayný gün “Karaaðaç bölgesi ile Ýmroz ve Bozcaada’ya iliþkin olarak Britanya Ýmparatorluðu, Fransa, Ýtalya, Japonya, Yunanistan ve Türkiye’nin imzaladýðý protokol”ün IV. maddesine göre; Ýmroz ve Bozcaada adalar

Gönderen Gökçeada Mezunlar Derneði Resmi Web Sitesi!:
http://www.gokceadamezunlar.com

Bu Hikayenin URL'i:
http://www.gokceadamezunlar.com/modules.php?name=News&op=NEArticle&sid=354